

מפעולות ועד הלשון

מונחי בניין עיר

(רשימה א')

רשימה זו של מונחי-בניין-עיר היא הראשונה מתוך סדרת רשימות למונחים מוניציפאליים, שבקביעתם מטפלת—החל בקיץ תש"ג—ועדה מיוחדת מטעם ועד הלשון, בהשתתפות חברים מקצועיים מכל שרות עירוני.

בוועדה, שהורכבה ע"פ הצעת עיריית תל אביב, משתתפים כחברים קבועים: ה"ה א' אברונין וא' סמיאטיצקי, חברי ועד הלשון, מר א"ז בן-ישי, מרכז המונחים, מטעם עיריית תל-אביב, ומזכירה מר י' קוטשר, המזכיר המדעי של ועד הלשון בתל-אביב.

בדיון ברשימה זו השתתפו כמומחים: ה"ה ח. כצלסון, עו"ד העירייה, ד"ר ב"צ קרוגליאקוב, מ"מ מזכיר העיר ומר י' שיפמן, המהנדס העירוני. הוועדה מביעה את תודתה לה"ה א' ברש, י' גור, ש' ייבין, פרופ' מ"ד קאסוטו, חברי ועד הלשון, ולד"ר ז' בן-חיים, מזכיר ועד הלשון בירושלים שהעירו את הערותיהם לחזור שנשלח אליהם. כן מכירה היא טובה למר י' שיפמן, ולחבר עוזריו בעירייה, שהושיטו את עזרתם בהכנת הרשימה הלועזית ובהגהתה. הרשימה נדפסה תחילה ב"ידיעות עיריית לאביב", גליון של כסלו-טבת תש"ד, ותוקנו כאן את השיבושים שחלו שם בהדפסה.

א. יישובי עיר לסוגיהם

Kleinstadt, Städtchen	town, market town	עִירָה (עיר קטנה), ר' עִירוֹת
Stadttrandsiedlung	satellite town	קְרִיָה (ישוב עירוני בשכנות עיר גדולה), ר' קְרִירוֹת
Stadt	town	עִיר, ר' עָרִים (ס' עָרִי)
Gartenstadt	garden city	עִיר-גַּנִּים
mauerumgebene Stadt	walled town, walled city	עִיר-חוֹמָה (עיר מוקפת חומה, כגון ירושלים)
befestigte Stadt	fortified town, fortress	עִיר-מְבָצָר (עיר שיש בה ביצורים צבאיים)
offene Stadt	open town	עִיר-פְּתוּחָה (עיר שאינה מוגנה במובן צבאי)
Grossstadt	city	כְּרֶךְ (עיר למעלה ממאה אלף נפש), ר' כְּרֶכִים
Hauptstadt	capital	עִיר-בִּיָּרָה (עיר מושבה של ממשלת הארץ)
Küstenstadt	seaside-town	עִיר-חוֹף (עיר השוכנת לחוף הים)
Hafenstadt	harbour-town	עִיר-נְמַל (עיר חוף שיש בה נמל)
Grenzstadt	frontier-town	עִיר-סְפָר (עיר השוכנת ליד גבול המדינה)
Metropole	metropolis	מְטְרופוֹלִיטָן
Provinzstadt	provincial town, country town	עִיר-שָׂדֵה (עיר צדדית המרוחקת מן המרכז)

ב. חלקי עיר

Viertel	quarter	שְׂכוּנָה (מספר גושי-בניינים שהוקמו בתכנית מסוימת)
Vorstadt, Vorort	suburb	פְּרֶזֶר, פְּרֶזֶר (שכונה במבואות העיר)
Stadtviertel	town-quarter	רְבֵע־עִיר, רְבֵע (חלק-עיר בעל אופי מיוחד). ר' רְבָעִים
Zone, Bezirk	zone	אֲזוּר (נקבע לפי השימושים הקבועים בחוק: אזור תעשייה, אזור מסחרי וכו'). ר' אֲזוּרִים (ס' אֲזוּרִי)
Häuserblock, Baublock	block	גוּשׁ, גוּשׁ-בְּנִינִים (מוקף רחבות מכל עבריו)
Stadtzentrum	centre	טְבוּר, מְרָכֵז, מְרָכֵז-הָעִיר
Weichbild, Aussenbezirke	outskirts	עֲבוּרָה שֶׁל עִיר, עֲבוּר

ג. שטחים

Parzelle, Grundstück	parcel	חֶלְקָה (חלק משטח קרקע מחולק). ר' חֶלְקוֹת (ס' חֶלְקוֹת)
Bauplatz	building-plot	מְגַרֵשׁ-בְּנִינָה
Spielplatz	playground	מְגַרֵשׁ-מְשֻׁחָקִים

ד. הרחוב סוגיו וחלקיו

Strasse	street	רְחוּב ז', ר' רְחוּבוֹת
Gasse	lane	סִימְטָה (רחוב צר), ר' סִימְטוֹת
Platz, Zentralplatz	circus	כְּפָר ג' (שטח צבורי עגול בפרשת הרחובות) ר' כְּפָרִים (ס' כְּפָרִי)
Platz	square	רְחֵבָה (שטח מרובע) ר' רְחֵבוֹת (ס' רְחֵבוֹת)
Verkehrinsel	traffic island	אִי-מַעְבְּרִים (ציון לכיוון התעבורה בעיר)
Schutzinsel, Rettungsinsel	refuge, safety island	אִי-מְבֹטְחִים (מְבֹטְחִים) (אי באמצע הכביש, הנועד לעוברי דרכים מפני הסכנה)
Verkehrszeiche	traffic signe	צִיּוֹן (ר' צִיּוּנֵי-דֶרֶךְ; (תְּמָרוֹר, ר' תְּמָרוֹרִים)
Strassengabelung	bifurcation	פְּרֵשֶׁת (ר' פְּרֵשׁוֹת)-דְּרָכִים (מקום שהדרכים מסתעפות ממנו לכיוונים שונים)
Strassenkreuzung	crossroads	הֶצְטֵלְבוֹת (ר' הֶצְטֵלְבוֹת)-דְּרָכִים (מקום שהדרכים חוצות זו את זו)
Durchgang	alley, passage	מְבוֹי (מְבוֹא) מְפִלֵּשׁ (מְבוֹי שיש בו מוצא)
Sackgasse	blind-alley, cul-de-sac	מְבוֹי סְתוּם (סמטה סתומה), ר' מְבוֹאוֹת
Strassenecke	corner, street-corner	קְרָן, קְרָן-רְחוּב ג', ר' קְרָנוֹת (ס' קְרָנוֹת)

ה. דרכים וכבישים

Weg	way, road	דֶרֶךְ ז', ר' דְּרָכִים (ס' דְּרָכִי)
Privatweg	private way, private road	דֶרֶךְ-הַיְחִיד (ולא כנהוג: דרך פרטית)
öffentlicher Weg	public road	דֶרֶךְ-הָרַבִּים
Landstrasse	highway	דֶרֶךְ-הַמְּלָכָה (דרך ישראל)
Umgehungsweg, -strasse	by-pass	דֶרֶךְ-עֲקִיפִין (דרך עוקפת, כדי להימנע מעבור במרכז העיר)
Pfad	path, track	נְתִיב, שְׁבִיל (דרך חדשה לא סלולה בין גבעות חול, ביער וכו')

Fussweg	footpath	משעול (להולכי רגל). ר' משעולים
Passage	short-cut	קפנדריה (מעבר לשם קיצור הדרך)
Chaussee, Pflaster	paved road	כביש (דרך מרוצפת)
Trottoir, Bürgersteig	sidewalk, pavement	מדרכה (חלק הרחוב המשמש להולכי רגל)
Quai, Plattform, Mole	quay, platform	רציף (שטח מרוצף הנועד לפריקה או לטעינה. על יד נמל, רכבה, תחנת אבטובוסים, שדה תעופה וכו')
Promenade, Spazierweg	promenade	טיילת ; טיילה (מקום מיועד לטיול)
Anhöhe	ascent	מצלה (דרך לתנועה שבעליה). ר' מצלים
Abhang	descent, slop	מורך (דרך לתנועה שבמורד). ר' מורכים

ו. שוקים

Markt	market	שוק, ר' שוקים (ס' שוקי)
kleiner Markt	small market	שקק (שוק קטן). ר' שקקים (ס' שקקי)
Marktplatz	(open) square, market-place	רחבה של שוק

ז. גני עיר לצורותיהם

Garten, Gartenanlage	garden	גן (שם כללי למקום גדור עצים או צמחים אחרים)
Kleingarten,	small garden,	גנה; גנה (גן קטן סתם. גנת-נוי,
Gemüsegarten	vegetable garden	גנת-ירק, גנת-פרחים וכו')
Gärtchen, Gartenecke	small garden	גננות, גננה (שטחים נטועים קטנים מאוד, לעתים בקרנות רחוב)
Wald	forest	יער, ר' יערים, יערות
Hain	grove	חרש, חרשה, חרשה (יער שיחים, יער קטן). ר' חרשים (ס' חרשי).
Park, Parkanlage	park	חרשות, חרשות (הצורה חרשה טעמה מלעיל, והיא ליו, והיא נוספת)
Rasenfläche, Wiese	lawn, grass plot	בסתן (גן-נוי נטוע לפי תכנית אדריכלית-אמנותית). ר' בסתנים (ס' בסתני)
Orangengarten	orange grove	מדשא, מדשאה (שטח שתול דשא לגוי ולמרגוע)
Allee	boulevard	פרדס (כמקובל בימינו: גן לעצי פרי הדר). ר' פרדסים
Vorgarten	front law	שדרה (טור עצים). ר' שדרות (ס' שדרות)
		פרמלית (לפי הצעת ביאליק זהו פרדשא שלפני הבית, שאינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים) ר' פרמליות

ה. תחנות

Bahnhof	station	תחנה, ר' תחנות
Hauptbahnhof, Zentral-bahnhof	central station	תחנה מרכזית
Zwischenstation	intermediate station	תחנת-ביניים
Haltestelle	stop	תחנית, ר' תחניות
Parkplatz, Parkstelle	parking-place	רחבת-תחנה; תחנה
Endstation	terminus	תחנה סופית